

นิพนธ์ต้นฉบับ

นิพนธ์ต้นฉบับในวิทยาสารทันตสาธารณสุข พ.ศ. 2550 – 2559

วรมน อัครสุต*

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้นิพนธ์และนิพนธ์ต้นฉบับที่ตีพิมพ์ในวิทยาสารทันตสาธารณสุขย้อนหลัง 10 ปีที่ผ่านมา ในด้านระดับขนาด หัวข้อการศึกษา และเอกสารอ้างอิง ด้วยการสำมะโนนิพนธ์ต้นฉบับในวิทยาสารฉบับ พ.ศ. 2550–2559 เก็บข้อมูลระหว่างเดือนมิถุนายน–สิงหาคม 2559 ด้วยแบบบันทึกข้อมูลนิพนธ์ต้นฉบับที่สร้างขึ้นเฉพาะการศึกษานี้ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และร้อยละ จากนิพนธ์ต้นฉบับ 190 เรื่องในวิทยาสาร 25 ฉบับ ร้อยละ 51.1 มีผู้นิพนธ์คนเดียว จำนวนผู้นิพนธ์เฉลี่ย 1.9 คนต่อเรื่อง (SD= 3.00) ผู้นิพนธ์หลักส่วนใหญ่เป็นทันตแพทย์ (ร้อยละ 86.3) มีการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาโท (ร้อยละ 55.8) และปฏิบัติงานที่โรงพยาบาลชุมชน (ร้อยละ 33.7) กลุ่มวัยที่นิยมศึกษา 3 อันดับแรกคือ กลุ่มมารดา และเด็กปฐมวัย นักเรียนประถมศึกษา และผู้สูงอายุ ร้อยละ 30.0, 20.5 และ 10.5 ตามลำดับ โดยไม่พบการศึกษาในวัยทำงาน จำนวนเอกสารอ้างอิงเฉลี่ยต่อนิพนธ์ต้นฉบับ 1 เรื่องเท่ากับ 16.1 รายการ (SD=7.01) เป็นเอกสารอ้างอิงภาษาไทยมากกว่าภาษาอังกฤษ (ร้อยละ 56.4 และ 43.6 ตามลำดับ) ร้อยละ 34.6 เป็นการอ้างอิงจากวารสารวิชาการต่างประเทศซึ่งมากกว่าเอกสารรูปแบบอื่น ๆ

คำสำคัญ : วิเคราะห์เนื้อหา วารสารวิชาการ วิทยาสารทันตสาธารณสุข

*สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข 11000

ติดต่อผู้นิพนธ์หลัก วรมน อัครสุต อีเมล: voramon.a@anamai.mail.go.th

Original Article

The original articles in Thailand Journal of Dental Public Health during 2007-2016.

Voramon Agrasuta*

Abstract

This study had an objective to study characteristics of authors and original articles in Thailand Journal of Dental Public Health (former name of Thai Dental Public Health Journal) in the past 10 years in terms of size, research topic and reference. During June-August 2016, the specific form developed for this study was used to collect censal information of published articles during 2007-2016. The data was analysed by descriptive statistics such as frequency, mean and percentage. From 190 original articles in 25 issues, 51.1% had one author. The mean number of authors per original article was 1.9 (SD=3.00). Most authors were dentist (86.3%), held a Master degree (55.8%) and worked at district hospital (33.7%). The three most common study topics, by age group, were mother and preschool children, primary school children and elderly (30.0%, 20.5% and 10.5% respectively) while working aged group was not found. The mean number of references per article was 16.1 (SD=7.01). Thai language references had higher proportion than those of English language (56.4% and 43.6% respectively). However, citations from English language journal were 34.6% which higher than other reference types.

Key words: content analysis, journal, dental public health journal

*Dental Health Bureau, Department of Health, Nonthaburi province 11000

Correspondence to Voramon Agrasuta e-mail: voramon.a@anamai.mail.go.th

บทนำ

วารสารหมายถึง สิ่งพิมพ์ที่มีระยะเวลาหรือกำหนดออกอย่างต่อเนื่อง แบ่งได้หลายประเภท เช่น วารสารทั่วไป วิชาการ บันเทิง และข่าวเชิงวิจารณ์ ปัจจุบันวารสารทางวิชาการถือเป็นสิ่งพิมพ์ที่มีความสำคัญในการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการเพื่อให้เกิดการนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์¹⁻²

ในปัจจุบัน คุณภาพของวารสารวิชาการมีความสำคัญ การวิเคราะห์เนื้อหาวารสารจึงเป็นหัวข้อที่มีการศึกษากันอย่างแพร่หลายในต่างประเทศ³⁻¹⁰ เพื่อนำข้อมูลมาพัฒนาคุณภาพวารสาร ในประเทศไทยมีการวิเคราะห์เนื้อหาวารสารในหลายสาขาวิชาเช่น อักษรศาสตร์² และประมง¹¹ การวิเคราะห์วารสารทำให้เห็นภาพรวมของวารสารด้วยการอธิบายข้อมูลในเชิงลึกหลากหลายแง่มุม บ่งบอกลักษณะ คุณภาพ การพัฒนา และผลผลิตของวารสาร¹² ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์วารสาร^{2,3,11} ได้แก่ วัตถุประสงค์ แบบการวิจัย จำนวนบทความและหน้า จำนวนเอกสารอ้างอิง จำนวนผู้วิจัย ระดับการศึกษาสูงสุด สัญชาติ และหน่วยงานต้นสังกัดของผู้วิจัย และแหล่งเงินทุน

วิทยาสารทันตสาธารณสุขของสำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย รับผิดชอบด้านทันตสาธารณสุขและสาขาที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทยและอังกฤษ ประเภทของบทความ (article) คือ นิพนธ์ต้นฉบับ (original article) บทความปริทัศน์ (review article) และ ปกิณกะ (miscellany) เผยแพร่ฉบับแรกช่วงเดือนมกราคม-กรกฎาคม พ.ศ. 2536 จนถึงปัจจุบัน¹³ แม้ว่าวิทยาสารนี้เป็นแหล่งความรู้และข้อมูลทางวิชาการด้านทันตสาธารณสุขมานานกว่าสองทศวรรษ แต่ยังไม่เคยมีการวิเคราะห์บทความที่ลงพิมพ์และผู้นิพนธ์โดยเฉพาะบทนิพนธ์ต้นฉบับ การศึกษาคุณลักษณะของผู้นิพนธ์และผู้นิพนธ์ต้นฉบับสามารถบ่งบอกกลุ่มเป้าหมายของวิทยาสาร หัวข้อ และประชากรเป้าหมายในการศึกษาวิจัย เพื่อเป็นข้อมูลนำเข้าประกอบการพัฒนาวิทยาสารในปีงบประมาณ 2560 ให้มีคุณภาพสอดคล้องกับนโยบายและวัตถุประสงค์โครงการพัฒนาคุณภาพวิทยาสาร 2560-2564

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้นิพนธ์
2. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้นิพนธ์ต้นฉบับในด้านระดับขนาด หัวข้อการศึกษา และเอกสารอ้างอิง

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบคุณลักษณะของผู้นิพนธ์และผู้นิพนธ์ต้นฉบับ เพื่อวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับวิทยาสารต่อไป
2. นักวิจัยใหม่สามารถใช้ผลการศึกษานี้ในการพิจารณาเลือกหัวข้อและกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยเพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อน
3. นักวิชาการ ทันตแพทย์ ทันตบุคลากร และบุคคลทั่วไปสามารถใช้เป็นแหล่งอ้างอิงในการศึกษาค้นคว้า

ระเบียบวิธี

เป็นการสำมะโนนิพนธ์ต้นฉบับที่พิมพ์ในวิทยาสารทันตสาธารณสุขย้อนหลัง 10 ปี ตั้งแต่ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-มิถุนายน พ.ศ. 2550 ถึงปีที่ 21 ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม-ธันวาคม พ.ศ. 2559 โดยเป็นบทความที่นำขึ้นเว็บไซต์สำนักทันตสาธารณสุข

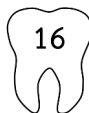
เครื่องมือคือ แบบบันทึกที่สร้างขึ้นเฉพาะการศึกษานี้ ประกอบด้วย 2 ส่วนดังนี้

1) ข้อมูลพื้นฐานของผู้นิพนธ์ได้แก่ ชื่อ-สกุล ระดับการศึกษา และสถานที่ทำงานของผู้นิพนธ์ (ตามที่ปรากฏในวิทยาสาร)

2) ข้อมูลของบทนิพนธ์ต้นฉบับ ได้แก่ ชื่อเรื่อง ปีและฉบับที่พิมพ์ กลุ่มเป้าหมาย และเอกสารอ้างอิง

เก็บข้อมูลระหว่างเดือนมิถุนายน-สิงหาคม พ.ศ. 2559 ตรวจสอบความถูกต้องและสมบูรณ์ของข้อมูล ในกรณีที่พบว่า ข้อมูลไม่ถูกต้องสมบูรณ์เพียงพอเช่น ชื่อเรื่องไม่สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์หรือกลุ่มเป้าหมาย ไม่ได้ระบุสถานที่ทำงานของผู้นิพนธ์ นักวิจัยกลับไปย้อนดูข้อมูลจากเล่มวิทยาสารและบันทึกเพิ่มเติมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องและสมบูรณ์

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และร้อยละ

ผล

ตอนที่ 1 จำนวนนิพนธ์ต้นฉบับที่พิมพ์ในวิทยาลัยทันตสาธารณสุข

ใน 10 ปีที่ผ่านมา ระหว่าง พ.ศ. 2550 – 2559 มีการพิมพ์วารสารทั้งสิ้น 25 ฉบับ ในแต่ละปีมีจำนวนฉบับไม่สม่ำเสมอ ส่วนใหญ่พิมพ์ปีละ 2 ฉบับ (ระหว่างเดือนมกราคม-มิถุนายน และกรกฎาคม-ธันวาคม) แต่ใน พ.ศ. 2551 (ปีที่ 13) พิมพ์มากถึง 5 ฉบับ บทความทั้งหมดมี 196 เรื่อง เป็นนิพนธ์ต้นฉบับ 190 เรื่องและบทความปริทัศน์ 6 เรื่อง มีจำนวนนิพนธ์ต้นฉบับต่อปีตั้งแต่ 8 เรื่องถึง 61 เรื่อง (ตารางที่ 1)

ตอนที่ 2 ข้อมูลผู้นิพนธ์ของนิพนธ์ต้นฉบับที่ตีพิมพ์ในวิทยาลัยทันตสาธารณสุข

จากนิพนธ์ต้นฉบับ 190 เรื่อง มีผู้นิพนธ์ 223 ชื่อ เฉพาะผู้นิพนธ์หลัก (ชื่อแรก) มี 159 ชื่อ ในจำนวนนี้มี 26 ชื่อที่เป็นผู้นิพนธ์หลักมากกว่า 1 เรื่อง ได้พิมพ์มากที่สุด 3 เรื่องจำนวน 5 ชื่อ (ปฏิบัติงานที่สำนักทันตสาธารณสุข 3 ชื่อ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด (สสจ.) และคณะทันตแพทยศาสตร์ อย่างละ 1 ชื่อ) รองลงมาคือได้พิมพ์ 2 เรื่องจำนวน 21 ชื่อ (ปฏิบัติงานที่ สสจ. 7 ชื่อ สำนักทันตสาธารณสุข 5 ชื่อ โรงพยาบาลชุมชน (รพช.) 4 ชื่อ ศูนย์อนามัย (ศอ.) 3 ชื่อ โรงพยาบาลศูนย์/ทั่วไป (รพศ./รพท.) 1 ชื่อ และหน่วยงานอื่น 1 ชื่อ)

จำนวนผู้นิพนธ์ต้นฉบับอยู่ระหว่าง 1–6 คนต่อเรื่องเฉลี่ย 1.9 คนต่อเรื่อง (SD=3.00) ประมาณครึ่งหนึ่งของนิพนธ์ต้นฉบับ (ร้อยละ 51.1) มีผู้นิพนธ์ 1 คน รองลงมาคือ 2 คน (ร้อยละ 25.3) ปีที่ 18–21 นิพนธ์-

ต้นฉบับส่วนใหญ่มาจากผู้นิพนธ์คนเดียว มีผู้นิพนธ์มากกว่า 2 คน เพียงร้อยละ 9.5 และล่าสุดใน พ.ศ. 2559 มีเพียงเรื่องเดียวที่มีผู้นิพนธ์มากกว่า 2 คน (ตารางที่ 2)

ผู้นิพนธ์หลักส่วนใหญ่เป็นทันตแพทย์ (ทพ.) 164 คน นักวิชาการสาธารณสุข (นวก.) 21 คน อาจารย์คณะทันตแพทยศาสตร์ที่ไม่ใช่ทันตแพทย์ 3 คน อาจารย์คณะอื่น 1 คน และไม่ได้ระบุ 1 คน

ผู้นิพนธ์หลักมีระดับการศึกษาสูงสุดตั้งแต่ปริญญาตรีถึงปริญญาเอก เป็นปริญญาโทเกินครึ่ง รองลงมาคือ ทันตแพทยศาสตรบัณฑิต (ร้อยละ 29.5) (ตารางที่ 3) และมีผู้นิพนธ์หลักที่ได้รับอนุมัติบัตรด้านทันตสาธารณสุข จำนวน 32 คน (ร้อยละ 16.8)

สถานที่ทำงาน 3 อันดับแรกของผู้นิพนธ์หลัก คือ รพช. (ร้อยละ 33.7) สสจ. (ร้อยละ 26.3) และสำนักทันตสาธารณสุข (ร้อยละ 22.6) เมื่อพิจารณาประเภทระดับการศึกษาสูงสุด และสถานที่ทำงานของผู้นิพนธ์หลักร่วมกัน ผู้นิพนธ์หลักส่วนใหญ่เป็นทันตแพทย์จบการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรีปฏิบัติงานที่ รพช. (ร้อยละ 13.7) รองลงมาคือ ทันตแพทย์จบการศึกษาระดับปริญญาตรีปฏิบัติงานที่ สสจ. ทันตแพทย์จบการศึกษาระดับปริญญาโทปฏิบัติงานที่ รพช. และทันตแพทย์จบการศึกษาระดับปริญญาโทปฏิบัติงานที่ สสจ. (อย่างละเท่ากัน ร้อยละ 13.2) ผู้นิพนธ์หลักที่ทำงานในมหาวิทยาลัยมีการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาโทและเอก น่าสังเกตว่า ผู้นิพนธ์หลักที่ไม่ใช่ทันตแพทย์และคือนักวิชาการสาธารณสุขซึ่งมีการศึกษาระดับปริญญาตรีทั้ง 9 คน ปฏิบัติงานที่สำนักทันตสาธารณสุข นอกจากนั้นมีการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาโทโดยเฉพาะผู้ที่ทำงานในต่างจังหวัด (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 1 จำนวนฉบับและบทความจำแนกตามปีวารสาร

Table 1 Number of issues and articles per journal year

number	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	total
issues	3	5	2	2	2	2	2	2	3	2	25
all articles	22	61	14	10	10	14	11	11	24	19	196
original articles	20	61	14	8	10	14	10	11	23	19	190

ตารางที่ 2 จำนวนนิพนธ์ต้นฉบับจำแนกตามจำนวนผู้นิพนธ์และปีวารสาร

Table 2 Number of original articles by number of authors and journal year

number of authors	journal year										total number (%)
	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	
1 author	5	34	3	1	5	8	6	8	16	11	97 (51.1)
2 authors	5	17	5	2	1	2	3	2	4	7	48 (25.3)
3 authors	3	6	2	5	2	2	0	0	2	1	23 (12.1)
4 authors	5	2	4	0	2	2	1	1	1	0	18 (9.5)
5 authors	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2 (1.1)
6 authors	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	2 (1.1)
total	20	61	14	8	10	14	10	11	23	19	190 (100)

ตารางที่ 3 จำนวนนิพนธ์ต้นฉบับจำแนกตามระดับการศึกษา สถานที่ทำงาน และวิชาชีพของผู้นิพนธ์หลัก

Table 3 Number of original articles by corresponding authors' education, workplace and profession

education	HPH	DH		GH		PHO	HC	BDH		Uni		others	total
	PH	DT	PH	DT	PH	DT	PH	DT	PH	DT	others	DT	
Bachelor Degree	0	0	0	0	0	0	0	0	9	0	0	0	9 (4.7)
Bachelor in Dentistry	0	26	0	2	0	25	2	1	0	0	0	0	56 (29.5)
Postgraduate certificate	0	10	0	2	0	1	0	0	0	0	0	0	13 (6.8)
Master degree	1	25	2	7	1	25	5	24	7	3	4	2	106 (55.8)
PhD	0	0	0	0	0	0	0	1	1	3	0	0	5 (2.6)
unspecified	0		1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1 (0.5)
total	1 (0.5)	64 (33.7)		12 (6.3)		50 (26.3)	7 (3.7)	43 (22.6)		11 (5.8)		2 (1.1)	190 (100)

note: Numbers in parentheses were percentage.

HPH = sub-district health promoting hospital

GH = regional/general Hospital

HC = regional health promotion center

Uni = university

DT = dentist

DH = district hospital

PHO = provincial public health office

BDH = Bureau of Dental Health

PH = public health technical officer

ตอนที่ 3 กลุ่มเป้าหมายของการศึกษา

นิพนธ์ต้นฉบับร้อยละ 64.2 มีกลุ่มเป้าหมายเป็นประชากรกลุ่มวัยต่าง ๆ ที่เหลือไม่ได้ระบุช่วงอายุแต่แบ่งตามประเด็นวิจัยได้ 13 กลุ่มดังนี้ มารดาและเด็กปฐมวัย (mother and preschool children) นักเรียนประถมศึกษา (primary school children) นักเรียนมัธยมศึกษา (secondary school children) วัยรุ่น (teenager) วัยทำงาน (working age) ผู้สูงอายุ (elderly) ผู้มีความต้องการพิเศษ (special needed people) ผู้ป่วยเป็นโรคทางระบบ (systemic disease patients) รอยโรคในช่องปาก (oral lesion) ผลิตภัณฑ์ทันตกรรม/ฟลูออไรด์ (oral health product/ fluoride) การจัดการบริการ/พัฒนาระบบบริการ/วิเคราะห์ต้นทุน (oral health service/ system development/ cost analysis) ทันตบุคลากร (dental personnel) และอื่น ๆ

กลุ่มเด็กมีสัดส่วนมากที่สุดในทุกปี (ตารางที่ 4) เมื่อรวมตั้งแต่ พ.ศ. 2550-2559 เป็นกลุ่มมารดาและเด็กปฐมวัยมากที่สุด (ร้อยละ 30.0) รองลงมาคือนักเรียนประถมศึกษา (ร้อยละ 20.5) การจัดการบริการ/พัฒนาระบบบริการ/วิเคราะห์ต้นทุน (ร้อยละ 13.2) และผู้สูงอายุ (ร้อยละ 10.5) วัยรุ่นและรอยโรคในช่องปากมีอย่างละ 1 เรื่อง และไม่มีวัยทำงาน (ตารางที่ 5)

ประเด็นการศึกษาที่พบบ่อย ในกลุ่มมารดาและเด็กปฐมวัย (57 เรื่อง) เป็นการสำรวจสถานการณ์และประเมินผลการจัดการบริการส่งเสริมสุขภาพช่องปากในคลินิกเด็กดี/ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มากที่สุด 27 เรื่อง รองลงมาคือ พฤติกรรม/ปัจจัยเสี่ยงและความสัมพันธ์ของภาวะโภชนาการและโรคฟันผุ 14 เรื่อง และพัฒนาเครือข่ายและการมีส่วนร่วมของชุมชน 8 เรื่อง ในกลุ่มนักเรียนประถมศึกษา (39 เรื่อง) เป็นการศึกษาพัฒนารูปแบบ/กระบวนการทำงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากใน

โรงเรียนประถมศึกษามากที่สุด 12 เรื่อง รองลงมาคือ การเคลือบหลุมร่องฟัน 10 เรื่อง พฤติกรรม/ปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดฟันผุและสภาวะสุขภาพช่องปาก 8 เรื่อง และประเมินผลโครงการ 8 เรื่องเช่น ยิ้มสดใสเด็กไทยฟันดี เด็กไทยทำได้ เด็กไทยไม่กินหวาน ส่วนกลุ่มผู้สูงอายุ (20 เรื่อง) เป็นเรื่องพฤติกรรม/ปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดฟันผุและการศึกษาสภาวะสุขภาพช่องปาก 7 เรื่อง รองลงมาคือ ฟันเทียม 6 เรื่อง และคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ 5 เรื่อง ในกลุ่มการจัดการบริการ/พัฒนาระบบบริการ/วิเคราะห์ต้นทุน (25 เรื่อง) เป็นเรื่องการประเมินประสิทธิภาพ/ประสิทธิผลในการจัดการบริการมากที่สุดจำนวน 6 เรื่อง รองลงมาคือ การวิเคราะห์ต้นทุน และการจัดการบริการทันตกรรมในหน่วยบริการปฐมภูมิ/รพ.สต. อย่างละ 4 เรื่อง

ด้านทันตบุคลากรมีหัวข้อดังนี้ ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงาน การคาดประมาณกำลังคนด้านทันตสาธารณสุข และปัจจัยเสี่ยงจากการทำงานต่อการเกิดอาการผิดปกติของระบบกล้ามเนื้อและกระดูกของทันตแพทย์ มีนิพนธ์ต้นฉบับที่ไม่ได้อยู่ใน 13 กลุ่มนี้เช่น การลดความเจ็บปวดขณะขูดหินน้ำลาย การประเมินคุณภาพพุงมือ การละลายตัวของกระดูกรอบรากฟันเทียม และเรื่องทางทันตกรรม

เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนของกลุ่มเป้าหมายในการศึกษากับสถานที่ทำงานของผู้นิพนธ์หลัก ผู้ที่ทำงานรพช. มีสัดส่วนการศึกษาในกลุ่มมารดาและเด็กปฐมวัยมากที่สุด ขณะที่ผู้ทำงานใน รพศ./รพท. ศึกษากลุ่มมีความต้องการพิเศษในสัดส่วนมากที่สุดผู้ปฏิบัติงานที่ ศอ. เป็นกลุ่มเดียวที่ไม่ได้ศึกษาในกลุ่มการจัดการบริการ/พัฒนาระบบบริการ/วิเคราะห์ต้นทุนเลย นอกจากนี้ การศึกษาในกลุ่มผู้ป่วยโรคทางระบบทั้งหมดมาจากผู้นิพนธ์ที่ทำงานรพช. และทำการศึกษาในกลุ่มผู้ป่วยเบาหวานเหมือนกัน (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 4 จำนวนนิพนธ์ต้นฉบับจำแนกตามกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาและปีวารสาร

Table 4 Number of original articles by study group and journal year

unit: articles

journal year	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
child and adolescent	11 (55)	37 (60.7)	7 (50)	4 (50)	5 (50)	6 (42.8)	6 (60)	4 (36.4)	11 (44.7)	11 (57.9)
• mother and preschooler	8 (40)	17 (27.9)	5 (35.8)	2 (25.0)	3 (30.0)	3 (21.4)	5 (50)	1 (9.1)	5 (21.7)	8 (42.1)
• primary school children	3 (15)	18 (29.5)	1 (7.1)	2 (25.0)	2 (20.0)	3 (21.4)	1 (10)	2 (18.2)	5 (21.7)	2 (10.5)
• secondary school children	0	2 (3.3)	0	0	0	0	0	1 (9.1)	1 (4.3)	1 (5.3)
• teenager	0	0	1 (7.1)	0	0	0	0	0	0	0
elderly	1 (5)	8 (13.1)	0	0	2 (20.0)	3 (21.4)	3 (30)	1 (9.1)	2 (8.7)	0
special needed group	0	1 (1.6)	1 (7.1)	0	0	0	1 (10)	3 (27.3)	1 (4.3)	0
systemic disease patient	0	3 (4.9)	0	0	0	0	0	1 (9.1)	0	1 (5.3)
oral lesion	0	0	0	0	1 (10)	0	0	0	0	0
OH products/ fluoride	1 (5)	3 (4.9)	0	0	0	1 (7.1)	0	1 (9.1)	1 (4.3)	0
OH service/ system dev./ cost analysis	4 (20)	3 (4.9)	4 (28.6)	1 (12.5)	0	1 (7.1)	0	0	7 (30.4)	5 (26.3)
dental personnel	0	3 (4.9)	1 (7.1)	2 (25)	1 (10)	1 (7.1)	0	0	0	2 (10.5)
others	3 (15)	3 (4.9)	1 (7.1)	1 (12.5)	1 (10)	2 (14.3)	0	1 (9.1)	1 (4.3)	0
total	20	61	14	8	10	14	10	11	23	19

note: Numbers in parentheses were percentage of total original articles in each year.

ตารางที่ 5 จำนวนนิพนธ์ต้นฉบับจำแนกตามกลุ่มเป้าหมายของการศึกษาและสถานที่ทำงานของผู้นิพนธ์หลัก

Table 5 Number of original articles by study group and corresponding authors' workplace

study group	HPH	DH	GH	PHO	HC	BDH	Uni	others	total
mother and preschooler	0	23	2	14	3	15	0	0	57 (30.0)
primary school children	0	14	0	15	3	6	1	0	39 (20.5)
secondary school children	0	2	0	2	0	1	0	0	5 (2.6)
teenager	0	0	0	0	0	1	0	0	1 (0.5)
elderly	0	5	1	7	1	4	2	0	20 (10.5)
special needed group	0	1	5	0	0	1	0	0	7 (3.7)
systemic disease patient	0	5	0	0	0	0	0	0	5 (2.6)
oral lesion	0	0	0	1	0	0	0	0	1 (0.5)
OH products/ fluoride	0	1	0	0	0	4	2	0	7 (3.7)
OH service/system dev./ cost analysis	1	9	1	8	0	4	1	1	25 (13.2)
dental personnel	0	2	0	2	0	4	1	1	10 (5.3)
others	0	2	3	1	0	3	4	0	13 (6.9)
total	1 (0.5)	64 (33.7)	12 (6.3)	50 (26.3)	7 (3.7)	43 (22.6)	11 (5.8)	2 (1.1)	190 (100)

note: Numbers in parentheses were percentage.

ตอนที่ 4 การอ้างอิงของนิพนธ์ต้นฉบับ

พบ 1 เรื่องที่ไม่มีเอกสารอ้างอิง ค่าเฉลี่ยของจำนวนเอกสารอ้างอิงต่อนิพนธ์ต้นฉบับ 1 เรื่อง คือ 16.1 รายการ (SD=7.01) ในแต่ละปีมีค่าเฉลี่ยระหว่าง 13.8–20.1 รายการต่อเรื่อง จำนวนเอกสารอ้างอิงมากที่สุดคือ 40 รายการ (ตารางที่ 6)

เมื่อจำแนกเอกสารอ้างอิงตามภาษาที่ใช้ (language) พบว่า มีเอกสารอ้างอิงภาษาไทยมากกว่าภาษาอังกฤษ (ร้อยละ 56.4 และ 43.6 ตามลำดับ)

ด้านรูปแบบ (type) ส่วนใหญ่เป็นวารสารวิชาการ โดยเฉพาะวารสารต่างประเทศ (ร้อยละ 34.6) ส่วนวารสารภาษาไทยมีจำนวนรองลงมา (ร้อยละ 14.2) โดยครึ่งหนึ่งมาจากวิทยาสารทันตสาธารณสุข (ร้อยละ 7.4) รองลงมาคือ หนังสือหรือตำราซึ่งเป็นภาษาไทยมากกว่าภาษาอังกฤษ (ร้อยละ 10.5 และ 4.1 ตามลำดับ) ถัดมาคือสิ่งพิมพ์สำนักทันต-สาธารณสุข (ร้อยละ 8.9) เช่น รายงานผลการสำรวจสภาวะสุขภาพช่องปากระดับประเทศ รายงานบุคลากร

ทันตสาธารณสุข นอกจากนี้ยังมีการอ้างอิงในรูปแบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์ จากเว็บไซต์ต่าง ๆ ร้อยละ 5.7 (ตารางที่ 7) และมีการอ้างอิงเว็บไซต์ที่ไม่ใช่แหล่งข้อมูลวิชาการเช่น วิกีพีเดีย เด็กดี (www.dek-d.com) สนุก (www.sanook.com)

ค่าเฉลี่ยของจำนวนเอกสารอ้างอิงภาษาไทยต่อนิพนธ์ต้นฉบับมีค่ามากกว่าภาษาอังกฤษเล็กน้อย (9.1 และ 7.0 รายการ ตามลำดับ) ผู้นิพนธ์หลักที่ปฏิบัติงานใน รพศ./รพท. ศอ. และมหาวิทยาลัยมีค่าเฉลี่ยของจำนวนเอกสารอ้างอิงภาษาอังกฤษต่อนิพนธ์ต้นฉบับมากกว่าภาษาไทย จำนวนเอกสารอ้างอิงภาษาไทยต่อนิพนธ์ต้นฉบับมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในกลุ่มปฏิบัติงานที่ รพช. (10.4 รายการ) และสำนักทันต-สาธารณสุข (10.0 รายการ) ส่วนจำนวนเอกสารอ้างอิงภาษาอังกฤษต่อนิพนธ์ต้นฉบับมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในกลุ่มปฏิบัติงานที่มหาวิทยาลัย (15.2 รายการ) และ รพศ./รพท. (12.9 รายการ) ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 6 จำนวนเอกสารอ้างอิงต่อนิพนธ์ต้นฉบับจำแนกตามปีวารสาร

Table 6 Number of references per original article by journal year

journal year	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	total
mean	15.1	15.9	14.3	18.3	15.9	16.4	20.1	18.3	16.8	13.8	16.1
SD	7.07	6.35	7.86	12.40	9.81	7.35	8.13	8.39	4.57	4.07	7.01
min	4	0	4	6	5	7	12	7	8	6	0
max	33	34	31	40	34	32	39	31	29	24	40

ตารางที่ 7 เอกสารอ้างอิงในวิทยาสาร 25 ฉบับจำแนกตามภาษาและชนิด

Table 7 References in the journal 25 issues by languages and types

references	total	%
language		
Thai	1,726	56.4
English	1,335	43.6
type		
Thai language book	321	10.5
English language book	127	4.1
Thailand journal of Dental Public Health	228	7.4
others Thai language journal	209	6.8
English language journal	1,058	34.6
Bureau of Dental Health publication	272	8.9
thesis	122	4.0
research report	147	4.8
government publication	157	5.1
organization publication (outside Thailand)	58	1.9
newspaper	12	0.4
conference document	64	2.0
electronic media	173	5.7
others	116	3.8

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ยจำนวนเอกสารอ้างอิงต่อบทนิพนธ์ต้นฉบับจำแนกตามสถานที่ทำงานของผู้นิพนธ์หลัก

Table 8 Mean number of references per original article by corresponding authors' workplace

workplace	Thai language references		English language references	
	mean	SD	mean	SD
HPH	8	-	1	-
DH	10.4	5.48	6.9	6.64
GH	4.6	4.52	12.9	9.29
PHO	9.5	4.55	5.9	6.59
HC	5.9	2.34	11	6.53
BDH	10	5.35	4.6	5.62
Uni	3.5	3.39	15.2	10.41
others	7	7.07	3	1.41
total	9.1	5.33	7	7.34

วิจารณ์

การศึกษานี้เลือกศึกษาเฉพาะนิพนธ์ต้นฉบับเนื่องจากบทความในวิทยาสารทันตสาธารณสุขระหว่าง พ.ศ. 2550–2559 ทั้งหมด 196 เรื่อง มีบทความประเภทอื่นเพียง 6 เรื่องและทั้งหมดเป็นบทความปริทัศน์ซึ่งมีลักษณะแตกต่างจากนิพนธ์ต้นฉบับทั้งแบบการศึกษาและประชากรเป้าหมาย จึงไม่นำมารวมในการศึกษานี้เพื่อไม่ให้เกิดความคลาดเคลื่อนซึ่งแตกต่างจากการศึกษาของ Jacimovic และ Zivkovic⁶ ที่นำบทความทุกรูปแบบทั้งนิพนธ์ต้นฉบับ รายงานผู้ป่วย และบทความปริทัศน์มาวิเคราะห์ร่วมกันเพราะจำนวนบทความแต่ละรูปแบบไม่แตกต่างกัน

ระหว่าง พ.ศ. 2550–2559 วิทยาสารทันต-สาธารณสุขมีการตีพิมพ์ต่อเนื่องทุกปี แต่จำนวนบทความต่อฉบับและจำนวนฉบับต่อปีไม่สม่ำเสมอ อาจเพราะส่วนใหญ่ต้องการใช้บทนิพนธ์เป็นผลงานประกอบการเลื่อนระดับตำแหน่ง โดยเฉพาะตำแหน่งทันตแพทย์เชี่ยวชาญซึ่งมีจำนวนตำแหน่งไม่สม่ำเสมอในแต่ละปี ทำให้จำนวนเรื่องที่พิมพ์ไม่สม่ำเสมอตามไปด้วย

ส่วนใหญ่นิพนธ์ต่อเรื่องน้อย สอดคล้องกับการศึกษาอื่นๆ ในประเทศไทยเอง^{1,11,14-16} ที่พบว่าส่วนใหญ่นิพนธ์เพียงคนเดียวเพราะสะดวกในการดำเนินการวิจัยมากกว่าการทำร่วมกับผู้อื่น และยังสามารถนำผลงานไปใช้ประโยชน์ทางวิชาการได้อย่างเต็มที่ แตกต่างจากการศึกษาของ Sukotjo และคณะ³ ที่จำนวนผู้นิพนธ์ต่อเรื่องใน Journal of Dental Education และ European Journal of Dental Education มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเนื่องจากมีระเบียบวิธีวิจัยที่ซับซ้อนมากขึ้น และลักษณะงานเป็นสหสาขาวิชาชีพเพิ่มขึ้น¹⁰

แม้ว่าผู้นิพนธ์หลักส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาโท แต่จำนวนมากที่สุดคือทันตแพทย์ที่จบปริญญาตรีและทำงานใน รพช. ยังพบว่าผู้นิพนธ์หลักที่ไม่ใช่ทันตแพทย์และจบปริญญาตรีโดยทั้งหมดปฏิบัติงานที่สำนักทันตสาธารณสุขในสังกัดกรมอนามัย ซึ่งส่งเสริมให้บุคลากรมีผลงานด้านวิชาการ ดังนั้นแม้จบการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรีก็สามารถส่งผลงานวิชาการลงพิมพ์ได้

ส่วนใหญ่มีประชากรเป้าหมายเป็น เด็กปฐมวัย และนักเรียนประถมศึกษาซึ่งมีการดำเนินโครงการส่งเสริมป้องกันสุขภาพช่องปากอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลานาน ทำให้มีข้อมูลในการศึกษาวิจัย ขณะที่ยังไม่มีมาตรการส่งเสริมป้องกันที่ชัดเจนในกลุ่มวัยทำงาน การวิจัยจึงยังไม่ชัดเจน สอดคล้องกับการศึกษาของ Celeste และคณะ⁷ ในวารสารด้านทันตสาธารณสุข 3 ฉบับได้แก่ Community Dentistry & Oral Epidemiology, Journal of Public Health Dentistry และ Community Dental Health ตั้งแต่ ค.ศ. 2005-2014 พบว่ามีการศึกษาในกลุ่มเด็กมากที่สุด แต่กลุ่มผู้สูงอายุ โดยเฉพาะเรื่องคุณภาพชีวิตมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จากการเพิ่มจำนวนผู้สูงอายุ

จำนวนเอกสารอ้างอิงเฉลี่ยต่อเรื่องเท่ากับ 16.1 รายการ (SD=7.01) และมีแนวโน้มลดลง ใน พ.ศ. 2559 มีเพียง 13.8 รายการ (SD=4.07) ต่างจากการศึกษาของ Rajev และ Joseph⁵ ที่พบว่าจำนวนเอกสารอ้างอิงของบทความในปีหลัง ๆ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ส่วนใหญ่อ้างอิงมากกว่า 30 รายการโดยเฉพาะบทความอเล็กทรอนิกส์ ในวิทยาลัยทันตสาธารณสุขส่วนใหญ่อ้างอิงวารสารวิชาการต่างประเทศ อาจเป็นเพราะมีงานวิจัยหลากหลาย จำนวนมาก และสืบค้นได้สะดวก โดยเฉพาะผู้ทำงานในมหาวิทยาลัยสามารถเข้าถึงได้ เพราะมหาวิทยาลัยเป็นสมาชิก สอดคล้องกับการศึกษาของ Sawangwong และคณะ¹² ที่พบว่ามีการอ้างอิงวารสารภาษาต่างประเทศมากที่สุด ขณะที่ Detdanai และ Siripan¹ พบว่า ในวารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์อ้างอิงจากหนังสือและตำรามากที่สุด แต่ผู้นิพนธ์ในวิทยาลัยทันตสาธารณสุขส่วนใหญ่ทำงานใน รพช. ไม่สะดวกในการเข้าถึงหนังสือและตำราที่มีอยู่ในห้องสมุดของมหาวิทยาลัย การสืบค้นวารสารวิชาการผ่านทางอินเทอร์เน็ตจึงเป็นทางเลือกที่สะดวกกว่าซึ่งมักเป็นบทความที่เผยแพร่สาธารณะและไม่เสียค่าใช้จ่าย

การที่จำนวนเอกสารอ้างอิงเฉลี่ยต่อเรื่องมีแนวโน้มลดลง ไม่มีเอกสารอ้างอิง รวมทั้งอ้างอิงเอกสารที่ไม่ใช่วิชาการ สะท้อนถึงคุณภาพของบทนิพนธ์ต้นฉบับนั้น ๆ และส่งผลถึงคุณภาพวิทยาสารด้วย

ตามเกณฑ์เชิงปริมาณในการประเมินคุณภาพวารสารเข้าสู่ฐานข้อมูลของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย¹⁷

สรุป

นิพนธ์ต้นฉบับในวิทยาลัยทันตสาธารณสุขระหว่าง พ.ศ. 2552-2559 มี 190 เรื่อง ประมาณครึ่งหนึ่งมีผู้นิพนธ์ 1 คน ผู้นิพนธ์หลักส่วนใหญ่เป็นทันตแพทย์ และร้อยละ 55.8 จบปริญญาโท ทำงานใน รพช. สสจ. และสำนักทันตสาธารณสุข (ร้อยละ 33.7, 26.3 และ 22.6 ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาข้อมูลพื้นฐานทั้งด้านประเภท ระดับการศึกษาสูงสุด และสถานที่ทำงานพบว่า ผู้นิพนธ์หลักคือ ทันตแพทย์ที่จบปริญญาตรีทำงาน รพช. (ร้อยละ 13.7) รองลงมาเป็นทันตแพทย์ใน 3 กลุ่มที่มีสัดส่วนเท่ากัน (ร้อยละ 13.2) คือ จบปริญญาโททำงาน รพช. จบปริญญาตรีทำงาน สสจ. และจบปริญญาโททำงาน สสจ.

เมื่อจำแนกตามกลุ่มเป้าหมายของการศึกษาวิจัยพบว่า เป็นกลุ่มมารดาและเด็กปฐมวัยมากที่สุด รองลงมาคือ กลุ่มนักเรียนประถมศึกษา และผู้สูงอายุ และไม่พบกลุ่มวัยทำงาน จากนิพนธ์ต้นฉบับทั้ง 190 เรื่อง มี 1 เรื่องที่ไม่มีเอกสารอ้างอิง เฉลี่ย 16.1 รายการ อ้างอิงต่อนิพนธ์ต้นฉบับ 1 เรื่อง (SD=7.01) โดยมีเอกสารอ้างอิงภาษาไทยมากกว่าภาษาอังกฤษ (ร้อยละ 56.4 และ 43.6 ตามลำดับ) แต่ประเภทเอกสารอ้างอิงที่ถูกนำมาใช้มากที่สุดคือ วารสารต่างประเทศ (ร้อยละ 34.6)

ข้อเสนอเชิงปฏิบัติการ

กองบรรณาธิการวิทยาสารควรแนะนำผู้นิพนธ์ให้ทำวิจัยในประเด็นใหม่หรือกลุ่มเป้าหมายอื่นที่แตกต่างจากเดิมเช่น กลุ่มวัยทำงาน กลุ่มผู้มีความจำเป็นต้องได้รับการพิเศษ เพื่อลดความซ้ำซ้อนทำให้บทนิพนธ์มีความใหม่ น่าสนใจ และเกิดความก้าวหน้าด้านวิชาการทันตสาธารณสุข

ในการเชิญชวนให้ผู้สนใจส่งบทนิพนธ์ ควรกำหนดขอบเขตการรับบทนิพนธ์ต้นฉบับว่าเป็นการศึกษาวิจัยและการประเมินผลโครงการด้านสุขภาพช่องปากเท่านั้น อาจใช้ศาสตร์ระบาดวิทยา ระเบียบวิธี

เศรษฐศาสตร์สุขภาพ สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของวิทยาสารและความเชี่ยวชาญของผู้ทบทวนบทความ และกำหนดแหล่งที่มาของเอกสารอ้างอิงและจำนวนขั้นต่ำเช่น ต้องมาจากแหล่งข้อมูลที่ตรวจสอบย้อนกลับได้อย่างน้อย 15 รายการ

ข้อเสนอในการศึกษาต่อไป

ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในด้านคุณภาพของบทนิพนธ์เช่น แบบการวิจัย การคำนวณขนาดตัวอย่างและการคัดเลือก สถิติที่ใช้ รวมทั้งการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย เพื่อนำข้อมูลที่ได้ประกอบการพัฒนาส่งเสริมศักยภาพของผู้สนใจทำวิจัยด้านทันตสาธารณสุข

คำขอบคุณ

ขอขอบพระคุณ ดร.ทพญ.เพ็ญแข ลากยั้ง ที่ให้ความรู้และชี้แนะในการวิจัย คุณศิริพงษ์ มโนรสและกองบรรณาธิการวิทยาสารในด้านข้อมูลวิทยทพญ.นนทินี ตั้งเจริญดี ด้านคำปรึกษาในวิจัยนี้ และผู้นิพนธ์เจ้าของบทความทุกท่านซึ่งร่วมสร้างงานวิชาการทันตสาธารณสุขให้มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

1. Detdanai J, Siripan S. A content analysis of Princess of Naradhiwas University Journal. Princess of Naradhiwas University Journal 2016; 8(1): 140-54. (in Thai)
2. Suthinirunkul C, Waratorn S. A decade of the Bulletin of the Faculty of Arts Chulalongkorn University. Bulletin of the Faculty of Arts Chulalongkorn University 2001; 30(2): 1-20. (in Thai)
3. Sukotjo C, Yuan JCC, Bordage G. A content analysis of dental education research as reported in two journal. J of Dent Edu 2010; 74(10): 1106-12.
4. Anyi Kevin WU, Zainab AN, Anuar NB. Bibliometric studies on single journals: a review.

Malaysian Journal of Library & Information Science 2009; 14(1): 17-55.

5. Rajev MKG, Joseph S. A bibliometric analysis on Malaysian Journal of Library and Information Science International Research. Journal of Library & Information Science 2016; 6(1): 159-74.
6. Jacimovic J, Zivkovic S. A bibliometric analysis of Serbian Dental Journal: 2002-2009. Stomatoloski glasnik Srbije 2010; 57(2): 76-85.
7. Celeste RK, Broadbent JM, Moyses SJ. Half-century of dental public health research: bibliometric analysis of world scientific trends. Community Dent Oral Epidemiol 2016; 44(6): 557-63. doi: 10.1111/cdoe.12249.
8. Corrales IE, Reyes JJ, Fornaris Y. Bibliometric analysis of the Journal of oral research. period 2012-2015. J Oral Res 2016; 5(5): 188-193. DOI: 10.17126/joralres.2016.042.
9. Moraga J. Bibliometric analysis of dental education journals, Web of Science, 2007-2013. J Oral Res 2014; 3(2): 109-113.
10. Bueno-Aguilera F, Jiménez-Contreras E, Lucena-Martín C, Pulgar-Encinas R. Dental research in Spain: A bibliometric analysis on subjects, authors and institutions (1993-2012). Med Oral Patol Oral Cir Bucal. 2016; 21(2): e142-50. doi:10.4317/medoral.20756
11. Knogwatananonda W, Sacchanand C, Watanapongse P, Sangjindavong M. A content analysis of Thai Fisheries Gazette. J of Info Sci 2010; 28(2): 29-36 (in Thai)
12. Sawangwong S, Pisanpong K, Premkamolnetr N. Journal citation analysis of research publications written by nursing faculty staff in public universities in Thailand. Journal of The Royal Thai Army Nurses 2010; 11(suppl): 101-10. (in Thai)

13. Bureau of Dental health. Paper submission and acceptance criteria. [on line] [cited 2016 Jun 20]; Available from: URL: <http://hp.anamai.moph.go.th/ewtadmin/ewt/dental/download/Journal/detail.pdf> (in Thai)
14. Prapanwong S, Sacchanand C, Kheokao J. Analysis of research journals of Thai Universities. HCU journal 2013; 16(31): 89-101. (in Thai)
15. Sirirak K, Sirisathitkul C. Walailak Journal of Science and Technology- A scientometric analysis from 2010 to 2015. Walailak J Sci & Tech 2016; 13(6): 391-397. (in Thai)
16. Intarakamhang U, Seangdoung N, Boochoa P. Analysis and synthesis of research in science, humanity and social science: Srinakharinwirot University case study by meta and content analysis. IJBS 2014; 20(1): 19-34. (in Thai)
17. Thai-Journal Citation Index Centre. Quantitative criteria to assess the quality of journals to TCI: Science and Technology field; and Humanities and Social Sciences field. [on line] [cited 2017 Mar 6]; Available from: URL: http://www.kmutt.ac.th/jif/public_html/quality_TCI57.html (in Thai)